

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta pitää tavoitetta perusteltuna ja tärkeänä. Korostamme erityisesti tieteen itseisarvoa ja tutkimuksen vapautta.

Pidämme kuitenkin tärkeänä, että nämä periaatteet näkyvät myös käytännön ohjaus- ja rahoitusratkaisuissa siten, että perustutkimuksen autonomia ja pitkäjänteisyys turvataan.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta pitää toimenpiteitä pääosin perusteltuina. Korostamme kuitenkin, että tieteen vapauden ja tutkimuksen riippumattomuuden vahvistamisen tulee toteutua myös käytännön ohjaus- ja rahoitusjärjestelmissä. Erityisesti on tärkeää, että lisääntyvä vaikuttavuus- ja TKI-painotus ei ohjaa tutkimusta liiaksi lyhyen aikavälin tavoitteisiin perustutkimuksen kustannuksella.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta pitää tavoitetta koulutuksen saavutettavuudesta ja maksuttomuudesta erittäin tärkeänä. Pidämme kuitenkin tarpeellisena täsmentää korkeakoulujen roolia suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja työelämän tarpeisiin. Yliopistojen perustehtävä on tutkimusperustainen ylin opetus ja tutkimus, eikä niiden roolia tulisi laajentaa merkittävästi yrityksissä jo olevan työvoiman kouluttamiseen ilman selkeää työnjakoa ja resursointia.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta pitää useita toimenpiteitä perusteltuina, erityisesti opiskelijoiden hyvinvointiin, ohjaukseen ja sujuviin siirtymiin liittyviä linjauksia.

Kokonaisuudessa toimenpiteet painottuvat kuitenkin voimakkaasti opiskelijamäärien kasvattamiseen, opintojen nopeuttamiseen ja jatkuvaan oppimiseen ilman riittävää tarkastelua vaikutuksista koulutuksen laatuun ja resursseihin. Nykyisessä rahoitusmallissa keskeiset ohjaavat tekijät ovat määrällisiä, mikä korostaa tätä jännitettä entisestään.

Pidämme erityisen tärkeänä, että:

- opiskelijamäärien kasvattaminen sidotaan realistisesti opetuksen resursseihin
- koulutuksen laadun turvaaminen huomioidaan nykyistä selkeämmin

Avoimen korkeakoulutuksen roolia tulee tarkastella varoen. Sen kehittämisen ei tule johtaa väylään maksullisiin tutkintoihin tai hämärtää opiskelijavalinnan periaatteita. Jatkuvan oppimisen ja työelämäyhteistyön osalta on tarpeen täsmentää korkeakoulujen roolia. Yliopistojen perustehtävä on tutkimusperustainen opetus ja tutkimus, eikä niiden roolia tule laajentaa merkittävästi yrityksissä jo olevan työvoiman kouluttamiseen ilman selkeää työnjakoa ja täysimääräistä kustannusvastaavuutta.

Lyhyttutkintojen käyttöönoton tarve ja vaikutukset jäävät epäselviksi, ja niiden käyttöönotto voi lisätä tutkintojärjestelmän sirpaloitumista.

Tutkintonimikkeiden uudistamista koskeva kirjaus edellyttää tarkennusta. Korostamme, että tutkintonimikkeiden tulee jatkossakin heijastaa koulutuksen luonnetta ja tasoa. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintojen erojen tulee säilyä selkeästi tunnistettavina myös nimikkeissä.

Lisäksi tohtorikoulutuksen tavoiteaikoihin liittyvissä linjauksissa tulee varmistaa, ettei tutkimuksen laatu ja luonne kärsi liiallisesta aikataulupaineesta.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta pitää tavoitetta pääosin perusteltuna. On tärkeää korostaa tutkimuksen, koulutuksen ja osaamisen merkitystä yhteiskunnan kehitykselle.

Pidämme myönteisenä, että tekstissä tunnistetaan uutta luovan tieteellisen tutkimuksen keskeinen rooli innovaatioiden perustana. Samalla korostamme, että tämän tulee näkyä myös käytännön rahoitus- ja ohjausratkaisuissa siten, että pitkäjänteinen perustutkimus turvataan.

Kiinnitämme huomiota siihen, että tavoitteessa painottuu vahvasti tutkimuksen kytkentä innovaatioihin ja elinkeinoelämään. On tärkeää, että tutkimuksen roolia ei kavenneta ensisijaisesti taloudellisen hyödyn näkökulmaan, vaan tunnistetaan myös tieteen itseisarvo ja pitkäjänteinen merkitys.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta pitää toimenpiteitä pääosin perusteltuina, erityisesti tutkimusinfrastruktuurien, tutkijankoulutuksen ja tutkimusympäristöjen kehittämisen osalta.

Korostamme kuitenkin, että tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistamisen tulee sisältää myös pitkäjänteisen perustutkimuksen turvaaminen. Rahoituksen ja ohjauksen ei tule ohjata tutkimusta liiaksi lyhyen aikavälin TKI-tavoitteisiin.

Kansainvälistymistä koskevilla toimenpiteillä esitetty vaatimus liikkuvuus- tai kansainvälistymisohjelman sisällyttämisestä kaikkiin koulutusohjelmiin jää epäselväksi. Ei ole selvää, mitä tällaisella osiolla tarkoitetaan ja miten se olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa kaikilla aloilla. Toteutuksessa tulee säilyttää joustavuus ja huomioida eri alojen erityispiirteet. Lisäksi kansainvälistymistoimenpiteiden tulee tukea ensisijaisesti koulutuksen ja tutkimuksen laatua eikä muodostaa hallinnollista velvoitetta, joka lisää rakenteellista kuormitusta ilman selkeää lisäarvoa.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta pitää tavoitetta pääosin perusteltuna. Korkeakoulujen vahvuuksiin perustuva uudistuminen, yhteistyö ja kansainvälinen kytkeytyminen ovat tärkeitä lähtökohtia.

Pidämme myönteisenä, että tekstissä tunnustetaan yliopistojen keskeinen rooli tutkimukseen perustuvan uuden tiedon tuottajina. Samalla korostamme, että korkeakoulujärjestelmän kehittämisessä on tärkeää säilyttää selkeä työnjako korkeakoulusektorien välillä.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen roolien lähentyminen, erityisesti TKI-toiminnassa, ei saa johtaa järjestelmän rakenteen ja tehtävien hämärtymiseen.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta pitää osaa toimenpiteistä perusteltuina, erityisesti yhteistyön kehittämiseen ja tutkimustulosten hyödyntämiseen liittyviä linjauksia.

Kokonaisuudessa toimenpiteet kuitenkin lisäävät merkittävästi keskitettyä ohjausta ja korostavat TKI-toimintaa tavalla, joka on jännitteessä yliopistojen autonomian sekä tieteen vapauden kanssa. Tämä on ristiriidassa myös vision ensimmäisessä kohdassa esitettyjen periaatteiden kanssa.

Korkeakoulujärjestelmän uudistamisessa ja koulutusvastuusäntelyn kehittämisessä tulee varmistaa, että yliopistojen mahdollisuus itsenäiseen strategiseen päätöksentekoon säilyy, eikä ohjaus johda liialliseen tehtävien yhdenmukaistamiseen tai kapeaan profilointiin.

Digitaalisiin palveluihin ja yhteisiin tietojärjestelmiin liittyvät toimenpiteet jäävät osin epäselviksi. On tärkeää, että mahdollinen keskittäminen ei lisää hallinnollista kuormitusta eikä heikennä korkeakoulujen mahdollisuuksia kehittää omia toimintamallejaan.

Lisäksi TKI-toiminnan ja yritysyritysteistyön vahvistamisessa tulee huomioida korkeakoulujen erilaiset tehtävät. Yliopistojen roolia ei tule kaventaa ensisijaisesti soveltavaan ja kaupallistavaan toimintaan perustutkimuksen kustannuksella.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta pitää tavoitetta pääosin perusteltuna. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen riittävä ja pitkäjänteinen rahoitus on keskeinen edellytys järjestelmän toimivuudelle.

Korostamme kuitenkin, että rahoituksen monipuolistamisen ohella tulee turvata vahva ja ennakoitava perusrahoitus, joka mahdollistaa pitkäjänteisen perustutkimuksen. Pelkästään TKI-toimintaan painottuva rahoitus ei riitä turvaamaan tutkimusjärjestelmän kestävää kehitystä.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta pitää rahoituksen kehittämistä ja laadun huomioimista tärkeinä tavoitteina.

Kokonaisuudessa ehdotetut toimenpiteet kuitenkin lisäävät rahoitusjärjestelmän kilpailullisuutta ja ohjausperusteisuutta entisestään. Nykyinen rahoitusmalli perustuu jo vahvasti määrällisiin indikaattoreihin, eikä laadun arviointi ole suoraan ohjaava tekijä. On epäselvää, miten ehdotettu

laadun ja vaikuttavuuden painottaminen käytännössä toteutetaan ilman, että se johtaa uusiin hallinnollisiin mittareihin.

Lisäksi yksityisen rahoituksen lisäämiseen liittyy riski tutkimuksen ohjautumisesta lyhyen aikavälin ja ulkoisten intressien mukaisesti. On tärkeää turvata riittävä ja ennakoitava perusrahoitus, joka mahdollistaa tutkimuksen pitkäjänteisyyden ja riippumattomuuden.

Laadunarvioinnin kehittämisessä tulee varmistaa, ettei synny tarpeetonta hallinnollista kuormitusta, ja että arviointi tukee aidosti tutkimuksen ja koulutuksen laatua eikä pelkästään mittariperusteista ohjausta.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuosituksen kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta katsoo, että visiosta puuttuu selkeä ja johdonmukainen linjaus korkeakoulujärjestelmän rakenteesta ja eri sektorien tehtävistä.

Keskeinen puute on yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työnjaon epäselvyys. Tavoitteissa korostetaan samanaikaisesti erikoistumista ja tehtävien lähentymistä, mikä heikentää järjestelmän selkeyttä ja tehokkuutta. Näiden roolien tulisi olla toisiaan täydentäviä mutta selkeästi erottuvia.

Lisäksi perustutkimuksen asema jää kokonaisuudessa liian vähälle huomiolle. Vaikka sen merkitys tunnustetaan, se ei näy riittävästi toimenpiteissä tai rahoituslinjauksissa.

Koulutuksen laadun turvaaminen suhteessa kasvaviin opiskelijamääriin jää myös riittämättömästi käsitellyksi. Nykyiset ohjausmekanismit painottavat määrää, eikä laadulle esitetä riittäviä konkreettisia varmistuskeinoja.

Pidämme tärkeänä, että visiota täydennetään näiltä osin siten, että:

- korkeakoulujärjestelmän rakenne ja työnjako täsmentyvät
- perustutkimuksen rooli vahvistuu
- koulutuksen laatu huomioidaan nykyistä selkeämmin

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta pitää tilannekuvaa pääosin realistisena ja tunnistaa siinä esitetyt keskeiset haasteet, kuten kansainvälisen kilpailun kiristymisen, koulutustason nostotarpeen sekä T&K-toiminnan vahvistamisen.

Kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, että tilannekuva painottaa vahvasti taloudellista kilpailukykyä, TKI-toimintaa ja työelämälähtöisyyttä. Sivistyksen, tieteen itseisarvon ja perustutkimuksen merkitys jäävät suhteellisesti vähemmälle huomiolle, vaikka ne muodostavat pitkän aikavälin kehityksen perustan.

Lisäksi tilannekuvassa tunnistetaan koulutuksen laadun merkitys, mutta esitetyt haasteet ja ratkaisusuunnat painottuvat ensisijaisesti määrällisiin tavoitteisiin (opiskelijamäärät, läpäisy, T&K-intensiteetti). Tämä jännite määrän ja laadun välillä tulisi käsitellä selkeämmin.

Korkeakoulujärjestelmän rakenteeseen liittyvät kysymykset, erityisesti yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työnjako, jäävät myös osin epäselviksi, vaikka samanaikaisesti korostetaan profilointia ja yhteistyön syventämistä.

Turvallisuusnäkökulmien korostumisen lisääntyminen on ymmärrettävää muuttuneessa toimintaympäristössä. Samalla on tärkeää varmistaa, että turvallisuuteen liittyvät linjaukset eivät tarpeettomasti rajoita tieteen vapautta tai kansainvälistä yhteistyötä.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta pitää vision tavoitteita pääosin perusteltuina ja kannatettavina.

Sen sijaan toimenpidesuositukset ovat monin paikoin ristiriidassa asetettujen tavoitteiden kanssa. Erityisesti lisääntyvä ohjaus, rahoituksen kilpailullisuuden kasvu ja TKI-toiminnan korostaminen voivat heikentää tieteen vapautta, yliopistojen autonomiaa sekä koulutuksen ja tutkimuksen pitkäjänteisyyttä.

Lisäksi toimenpiteet ovat omiaan hämärtämään korkeakoulujärjestelmän rakennetta ja eri toimijoiden rooleja sen sijaan, että ne vahvistaisivat järjestelmän selkeyttä ja toimivuutta.

Kokonaisuutena arvioiden visio asettaa oikeansuuntaisia tavoitteita, mutta toimenpiteiden osalta tarvitaan selkeämpää linjakkuutta ja paremmin tavoitteita tukevaa kokonaisuutta.

9. Muut kommentit

-

Paturi Petriina
Turun yliopisto, Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta